

românesc, controlabil veacuri întregi în cultura veche și în popor. Autorul a substituit imaginii literare din versiunea slavonă o alta nouă, în corelație cu tabloul cultural și cu spiritul poetic local.

Dar mai interesantă este scrisoarea mamei către fiu, inexistentă în versiunile latină și polonă, prezentă însă în versiunea slavonă și în cea românească, cu note totuși radical diferite:

«Вѣдомо да єсть царствію твоємоу, іако от нелиже вѣдѣнна твоєго кѣ макѣдонин раздоучихъ се, от толе сръдце мое и доуша рать сѣтвориста великоу, и оумирити нѣхъ ода толе не могохъ и до днѣхъ; нѣ вѣсєгда сѣ слѣзлами толѣшти ієсѣмъ и твоєіе поминѣишти отъ мене раздоученіє, сыноу моему; и вѣса царскаа богатѣства и злата ни кѣ что же вѣмѣниаю, твоєго поминѣишти оумишениа.

Не тако бо азъ немилостка єсѣмъ, іакоже тебе минѣ се быти. Да аште тебе оутѣдно єсть, скоро приди; аште ли неутѣдно царствію твоємоу єсть силѣу величнєства твоєго оставити и сѣ рохсандрою кѣ намъ прити, намъ повели кѣ тебѣ прити, идѣши аште тѣи хощеши. И здравѣствоуи и боудн вѣсєга сѣкѣта царь»¹.

«Și să știi, fătul meu, că de cînd s-au despărțit maica ta de la tine, de atunci s-au învrăjbit sufletul meu cu inima mea, și eu nu-i poci împăca, ci numai cu lacrimile, eu, maica ta, mă mîngîi. Și le vârs ziua și noaptea, și eu cuget: vede-te-voi sau nu te voi mai vedea? Că mă bat cu cugetele ca corabiile cu valurile mării! Și eu n-am pre nimene în lume, fără numai pre tine. Ci mă rog, dragul maicăi, și te jur, pentru Dumnezeu și pentru țița de la mine carea ai supt, să-m trimiți carte: au tu să vii la mine, au eu să vin la tine [...], că nici te-am văzut, nici te-am auzit, de sînt douăzeci și cinci de ani. Ci voi să te văz și să moriu. Și să fii sănătos întru mulți ani»².

Se vede limpede că stilurile celor două scrisori sînt diferite, deși ambele au cîteva idei comune. În scrisoarea slavonă Olimpiada nu poate «să liniștească nici cu lacrimile gîndul despărțirii, și ar da tot aurul și bogățiile împărăției» pentru revederea fiului, dar în această scrisoare nu se găsesc figurile de stil naiv popular, pe care le îmbracă scrisoarea românească. Unde este atunci traducerea aidoma a textului de care se vorbește uneori? Comparația «eu mă bat cu cugetele ca corabiile cu valurile mării» este specifică și se găsește întrebuintată și în alte cărți populare românești: «eu mă bat cu gîndul, spun alte texte, ca corabia cu valurile mării», cu corespondență în varianta cîntecului popular: «Și eu mă bat cu gîndurile ca apa cu malurile».

De altfel, înseși redacțiile românești au schimbări de tonalitate de la o epocă la alta. De exemplu, aceeași scrisoare în redacția mai veche din 1620 sună, în general, altfel față de cea citată mai sus, din 1794, și, deși veche, are în unele locuri o exprimare mai frumoasă, cînd spune: «și cuget, maica ore vedē-te-va au nu te va mai vedē?» sau cînd încheie: «Ce acmu să-mi trimeti carte să știu și eu de tine. Și să-m fi sănătos într-ani mulți și buni»³.

¹ Stojan Novaković, *op. cit.*, p. 135. Comp. M. N. Botvinik, I. S. Lurie, O. V. Tvorogov, *op. cit.*, p. 65.

² I. C. Chițimia și Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 76.

³ N. Cartoian, *op. cit.*, p. 110.